

Trais dialas ladinhas fan musica da pop

Ganes, ina gruppaziun rumantscha da las Dolomitas, preschenta ses emprim dc

■ **(ac) Las trais giuvnas sa storschan dal rir gia avant l'expressiun finala da la sgnocca. I sa tracta dad ina sgnocca davart l'erotica da la bandiera svizra. Probablmain rian las trais giuvnas pervia da l'emprova da Maria Moling da raquintar la sgnocca derivanta dal Tirol dal sid per «schwizertütsch».** Ellas furman per uschedir in'interpresa da famiglia, las duas soras *Marlene* ed *Elisabeth Schuen* e lur cusrina *Maria Moling*, musicistas, sautunzas e chantaduras ladinhas. Lur patria è la Val Badia, ina da las Vals rumantschas dal Tirol dal sid. Actualmain èn ellas sin tura da promoziun per lur emprim disc cumpact che sa numna «rai de sorëdl», radis da sulegl. Dacurt han ils radis ladins fatg in curt paus sin lur tura da promoziun a Cui-ra. Quai per far gust als Rumantschs grischuns a la musica da pop ladina. A lur furmaziun musicala han las trais giuvnas dà il num «Ganes». Ganes deriva da la mitologia da lur patria. Dialas da l'aua, magicas e misteriusas, da buna fai. Las dialas pon dentant era sa mussar dad in'otra vart, vegnan ellas grittentadas u maltractadas dals carstgauns. En il lieu d'origin da las trais musicistas ladinhas pon las dialas da l'aua bain anc sa sentir da chasa. La Val, il vitg ladin sin 1300 meters sur mar enten las Dolomitas, para da posseder la ruassai-vladad necessaria per insumma far stim da dialas da l'aua. Il sentir dad *Marlene* ed *Elisabeth Schuen* e *Maria Moling* stat en stretga colliaziun cun lur patria, lur famiglias e cun lur lingua. Ellas èn sa spruvadas da colliar quella derivanza cun il mund

modern da la musica da pop. Las cumposiziuns ed ils texts sin il disc cumpact derivan dad agen maun. «Mintgina da nus contribuescha en ina moda ni l'otra als texts e cumposiziuns.» Intginas ovras han ellas era stgaffi a moda comunabla. Sesidas musicalas sin la prada en la vischinanza da La Val.

Trilinguitad vivida

Creschidas si èn las trais giuvnas en la part ladina dal Tirol dal sid. Val Badia è ina da las Vals nua ch'il rumantsch ha pudì sa stabilir. Igl è la lingua mamma da las dunnas. E sco ellas han punctuà la lingua vivida en la Val Badia. En l'emprima classa da la scola populara han ellas empris l'emprima lingua estra, il talian. Talian perquai ch'il Tirol dal sid appartegn a la l'Italia. A partir da la segunda classa èn las giuvnas vegnidas instruidas en tudestg. La lingua da la maiortad da la populaziun da la provinza autonoma taliana. Las giuvnas èn s'exprimidadas che la trilinguitad saja paun da mintga di en lur patria. Il ladin acceptà cumplainmain sper las duas ulteriusas linguas. Tuttas publicaziuns uffizialas sajan consequentamain edidas en trais linguas. Da murias linguisticas sco ils Rumantschs dal Grischun predegian stediain vulan las giuvnas savair nagut. Ils onns passads hajan ins fatg bler a favur dal rumantsch da las Dolomitas. Grazia er a la situaziun politica dal Tirol dal sid entaifer l'Italia. Las soras *Schuen* e *Maria Moling* han bain ponderà d'edir in disc cumpact en pliras linguas. Ma quella idea han ellas sbittà detg

spert. «I na correspundeva betg a nossa identificaziun. Il ladin è la lingua per exprimer noss sentiments ed experienzas da la vita. La lingua ladina s'accorda il pli bain cun nossa musica.»

Scolaziun classica e da jazz

Gia da pitschen è la musica stada in impurtant element en la vita da las trais Ladinhas. La musica è daventada professiun entras scolaziun al conservatori. Ina part ha gì scolaziun classica da vusch ed instrument, l'otra è sa scolada en direziun da jazz. Enfin uss han las giuvnas musicistas survì sco chantaduras e musicistas entaifer ina furmaziun pli enconuscha. In promotur da la scena da musica ha gì tschaffèn da las abilitads da las trais musicistas. Il resultat è Ganes ed ils emprims radis dal pop ladin. Ina scena da pop n'è enconuscha il Ladins da las Dolomitas anc betg. Sper la musica tradiziunala populara ed il chant da chor silpli anc intgins chantauturs. Tantpli grond è il plaschair e la simpatia per «Ganes» tar ils Ladins che lur lingua chatta access al mund dal pop. Uss èn *Elisabeth Schuen*, *Marlene Schuen* e *Maria Moling* londervi da purtar lur musica sur ils cunfins da la patria en la Germania, Austria e Svizra. A Cui-ra vulan ellas puspè turnar. Per delectar il publicum grischun ed er ils vischins rumantschs dal Grischun cun in concert. Forsa raquintan ellas a quella chaschun era la sgnocca en «schwizertütsch». Ella è veramain deletgavla. Ulteriuras infurmaziuns via www.blankomusik.de.